

■ Iscensatta samtal: Om relationer mellan politik och journalistik

MATS EKSTRÖM¹

ABSTRACT

Staged talk: On relations between politics and journalism. This article focuses on political talk in the media. Taking the point of departure in discourse and conversation analysis the aim is to study relations and methods on a micro level in two forms of staged talk; the interaction in live interviews and the practices of quoting in edited news reports. The study of live interviews is based on programs broadcasted during the Swedish election campaigns 2002 and 2006. The study shows how relations of power are negotiated in interaction. Methods used by the politicians to deal with delicate situations created by the questions asked are analysed. The analysis of edited news reports shows how techniques of quoting have been part of a process moving the stage of the political debate more and more into the media. Quoting is a flexible resource frequently used by journalists in the dramatization of news stories and the recontextualization of others voices.

1. Inledning

Att verksamheten inom de politiska institutionerna, liksom den politiska kulturen i stort, står i nära relation till medierna och journalistiken är väl troligen få som vill ifrågasätta. Men hur ser dessa relationer ut? På en allmän nivå har två (ja det finns naturligtvis fler) konkurrerande teorier lanserats. Den ena säger att *medierna kolonialiserat politiken* och den andra att *medierna politiserats* (Corner & Pels 2003:4; Meyer 2002). Enligt den första teorin har politiken, i sitt beroende av synlighet, popularitet och legitimitet, tvingats rätta sig efter mediernas logik. Medialt genomslag förutsätter anpassning. Arbetet med politisk marknadsföring, nyttjandet av medierådgivare, strävan att ge snabba besked i komplexa frågor, de politiska ledarnas försök att vinna allmän popularitet genom deltagande i talk shows och allehanda kändisprogram, är olika uttryck för hur politiken anpassas till, eller kanske till och med underkastas, mediasystemet. Den andra teorin hävdar att det snarare är politiken som utövar allt större inflytande över medierna. Medierna och journalistiken är inte så politiskt oberoende som de själva vill göra gällande. Nyheter planteras genom så kallad news marketing. Lobbyismen är en växande bransch med allt större inflytande över medierapporteringen samtidigt som

1 Mats Ekström är professor i Media- och kommunikationsvetenskap vid Örebro universitet.
E-post mats.ekstrom@oru.se

journalistikens resurser minskar. Journalistiken är starkt beroende av politiken inte bara för att fylla nyhetssidor utan för sin status och legitimitet. Teorierna är på ett sätt konkurrerande men kan också ses som två sidor av samma sak; ett ömsesidigt beroende, påverkan och samspel mellan de politiska institutionernas och mediernas verksamheter.

Forskare har hävdad att mediernas makt över politiken har ökat under senare decennier (se t ex Jensen & Aalberg 2007). Andra menar att påståendena om mediernas omfattande makt är överdrivna och saknar empiriskt stöd (Newton 2006). Min uppfattning är att sådana generella hypoteser om mediernas makt är tämligen meningslösa eftersom de är alltför allmänna och tenderar att förstå medierna som en enhetlig institution. Mer relevant är det att undersöka konkreta situationer där politikens och mediernas verksamheter interagerar för att förstå hur dessa relationer fungerar. De analyser som presenteras i denna artikel är några av många sätt att studera detta.

Ett forskningsfält som expanderat under senare år är det som kan sammanfattas under rubriken "language and/in politics" (se t ex Bull 2003; Chilton & Schäffner 2002; Chouliaraki 2000; Clayman & Heritage 2002; Ekström 2001; Fairclough 2000; Thornborrow 2002; Wodak 2007). En väsentlig del av politiken är att samtala, argumentera, skapa och kommunicera budskap, identiteter och symboler. Detta sker och har alltid skett i olika kommunikationssituationer och med tillgängliga medier. Medierna fungerar idag som arenor för tal, samtal, debatter, intervjuer. I medierna produceras texter, skapas bilder och berättelser om politiken. Jag tillhör dem som är övertygade om att detaljerade analyser av språk (hur språk används) på mikronivå är centralt för att förstå relationer mellan mediernas och de politiska institutionernas verksamheter. Detta gäller inte minst maktrelationer (Thornborrow 2002).

I denna artikel riktar jag uppmärksamheten mot hur politiska samtal iscensätts i medierna. Det handlar om den politiska verksamhet som utspelar sig i det Corner (2003: 73) beskrivit som "the sphere of public and popular". Här är politiker publika personer. Det de gör och säger är synligt och blir omedelbart granskat och bedömt. Här görs inte bara uttalanden och utspel. Här förhandlas också politikens publika persona, popularitet, trovärdighet och rykte, liksom legitimiteten för de institutioner som de representerar. Detta skiljer sig så till vida från det politiska arbetet bakom mediernas scen. Jag tänker på förhandlingar, överläggningar, utredningar mm inom de politiska institutionerna, i partier, utskott och departement. Dessa två områden för politisk verksamhet är naturligtvis sammankopplade och påverkar varandra på en mängd olika sätt. Händelser i medierna kan få kraftiga återverkningar på arbetet inom regeringen. Vad som skall tillhöra respektive inte tillhöra den mediala politiken förhandlas när politiker intervjuas i radio och TV.

Med hänvisning till ett urval av genomförda empiriska undersökningar skall jag i denna artikel ge exempel på hur vi med analyser av språk kan fördjupa kunskapen om de politiska samtal som iscensätts i medierna. Vad utmärker dessa samtal? Vilka metoder används när politik iscensätts? Vilka (makt)relationer etableras mellan politiker och journalister? Vilka utmaningar ställs politiska aktörer inför i sina kontakter med medierna? Vad är ett lämpligt agerande av en politiker i medierna? Den sista frågan är normativ och som vi skall se är frågan om normer och normöverträdelser av avgöran-

de betydelse för att förstå vad som utspelar sig i de politiska samtal som iscensätts i medierna.

Artikeln behandlar två välkända former för iscensatt politik i medierna. De ägnas var sin del av artikeln. I den första delen fokuserar jag på sådana *intervjuer med politiker som utspelar sig live* (direktsänt eller direktbandat) i radio eller på tv. Här sätts interaktionen mellan politiker och intervjuande journalister i fokus. Intervjuerna analyseras med "Conversation Analysis" (CA). CA är en av de mest betydelsefulla teoritraditionerna vad gäller studier av språk och interaktion. Jag skall återkomma kort till detta. I den andra delen riktas uppmärksamheten mot *det redigerade nyhetsinslaget och nyhetsartikeln* och närmare bestämt hur politikernas röster iscensätts, oftast i form av citat. Dessa analyser bygger på diskursanalys med fokus på det som kallats rekontextualisering. Även detta teoretiska perspektiv förklaras i anslutning till analyserna.

Det jag valt att fokusera på är inga marginella företeelser. När politiker men också tjänstemän, experter och så kallat vanligt folk uttalar sig i medierna sker det nästan alltid inom ramen för journalistikens intervjuande. Intervjuer iscensätts live eller återges i form av soundbites. Svar och kortare sekvenser av frågor och svar redigeras in i nyhetsinslag. Politiska tal direkt till tittarna/lyssnarna förekommer i princip aldrig och de program som brukar beskrivas som debatter är ofta en form för intervjuer, ett samtal styrt av journalisternas/programledarnas frågor. När politiker citeras i medierna härrör citaten i mycket stor utsträckning från intervjuer (Ekström, Kroon och Nylund 2006; Ekström 2006).

2. Politiska intervjuer live

Det jag valt att kalla intervjuer i live kan vara alltifrån kortare intervjuer i studion under en nyhetssändning till program som i sin helhet utgörs av en eller ett par intervjuer. Detta är en vanlig form för politiska samtal i medierna även om intervjuprogram med ledande politiker varit vanligare i t ex USA och England än i Sverige (Clayman & Heritage 2002; Eriksson & Kroon 2008). Live förutsätter inte att de direktsänds men att de genomförs som längre dialoger, iscensatta inför publiken som ett samtal här och nu. Att kunna hantera dessa intervjusituationer är avgörande för politisk framgång.

Jag skall inledningsvis koncentrera mig på de intervjuprogram som görs med partiledarna under valrörelser. Dessa har en lång tradition i Sverige (Esaiasson 1990). Som inslag i valrörelserna utgör de en institutionaliserad verksamhet, även om programformaten har förändrats liksom interaktionen mellan journalister och politiker. Intervjuerna ges vanligen stor uppmärksamhet i nyhetsmedierna. Under valrörelsen 2006 sändes ett flertal intervjuer inom ramen för olika programformat i SVT, TV4, P1 och P3.

Innan jag presenterar några analyser skall jag först säga något kort om (1) vad som utmärker en intervju i TV/radio, (2) vad som utmärker den teoretiska ansats – CA – som jag tillämpar. En partiledarintervju är ett institutionellt samtal som följer ett visst format och är uppbyggt av på förhand etablerade roller som deltagarna förväntas agera inom och bedömas utifrån. Annorlunda uttryckt finns begränsningar för vilka handlingar som i det aktuella samtalet betraktas som legitima. Journalisten är den som

ställer frågor och politikern den som förväntas svara. Rollfördelningen är således asymmetrisk och ger deltagarna tillgång till olika resurser (Thornborrow 2002). Den som frågar har särskilda möjligheter att påverka interaktionen och vad den svarande kan göra. En fråga etablerar inte bara ämnet för samtalet (sätter agendan), utan anger den handling som den svarande förväntas utföra (förklara sig, försvara sig, bedöma, kommentera). Frågor inbegriper också påståenden eller antaganden som den svarande har att förhålla sig till och de kan dessutom i sin konstruktion ge preferenser för vissa svar framför andra (svar som den intervjuade kanske inte alls vill ge). Detta innebär nu inte att den intervjuade är maktlös men det ställs särskild krav för att lyckas. Frågorna som ställs kan vara kritiska och pressande. Situationer skall lösas utan betänketid. En paus på två sekunder är lång tid i ett samtal. Interaktionen sker inför en publik och för den svarande handlar det inte bara om att kunna svara utan vara med och styra agendan och framför allt agera på ett sätt som bidrar till den publika persona som man önskar skapa.

För att sammanfatta: I en intervju har deltagarna vissa (diskursiva/samtals-) roller att agera utifrån, som ger möjligheter men också sätter gränser för vad de kan göra. Det är dessa roller de har att tillgå för att försvara/utveckla sina institutionella identiteter, sin status, offentliga persona och de projekt de vill driva. En partiledare har t ex att hantera det faktum att han agerar inte bara för sig själv, utan som företrädare för ett parti eller en regering, för såväl konkreta politiska beslut som övergripande ideologier.

CA är en ansats för att studera samtal och interaktion. Ansatsen började utvecklas på 1960-talet i nära anslutning till etnometodologin. Den har vidareutvecklats successivt och under senare år också tillämpats i forskning om politiska intervjuer och andra samtal i medier (se t ex Clayman & Heritage 2002; Hutchby 2006). Detta är inte platsen att gå in närmare på CA. Men några enkla utgångspunkter är viktiga att redovisa inför de analyser som följer. CA studerar språk som handling, vad personer gör och åstadkommer genom att yttra sig på ett visst sätt, vilka metoder som används, vilka regelmässiga strukturer som följs, hur de hanterar situationer som de ställs inför. Samtal är organiserade sekventiellt i form av turtagning. Det som analyseras är turer i samtal och hur dessa är relaterade till varandra. En tur skapar förutsättningar för kommande turer. Organiseringen är delvis normativ. Ett svar är t ex en prefererad respons på en fråga. CA studerar naturligt förekommande (av forskaren oberoende) samtal som transkriberas för att möjliggöra detaljerade analyser.

För att illustrera vad analyser av interaktion kan ge för kunskaper om den politiska intervjun, om maktrelationer och normer, har jag valt att här fokusera på två teman. Det första knyter an till den inte ovanliga föreställningen att politiker gärna undviker att svara på frågor (Ekström 2001b; Harris 1991; Bull & Mayer 1993). Det andra handlar om hur deltagarna i politiska intervjuer avbryter varandra, hur, varför och med vilka konsekvenser (Ekström & Bérczes 2008; Esaiasson & Moring 1993; 1994; Esaiasson & Håkansson 2002).

Att svara eller inte svara

Att som politiker inte svara på en fråga i en intervju i TV eller radio är förknippat med risk. Ett icke-svar kan av inte bara intervjuaren utan framför allt publiken uppfattas som ett normbrott (Clayman & Heritage 2002). Detta hänger samman med att svar generellt är den i samtal prefererade responsen på en fråga, men naturligtvis också att politikern är inbjuden till intervjun i rollen av politiskt ansvarig. Den offentliga intervjun är en situation av ansvarsutkrävande. Politikern har skyldighet att svara alternativt kunna presentera bra skäl för att inte svara (Schegloff 2007; Clayman 2001: 404). Icke-svar har i forskningen beskrivits med negativt laddade begrepp, som t.ex. att slingra sig (Bull & Mayer 1993; Harris 1991). Å andra sidan, att för en politiker ge svar på alla frågor som ställs skulle knappast vara lämpligt och ansvarsfullt. Som företrädare för politiska verksamheter (t ex en regering) måste en skicklig politiker producera icke-svar i olika situationer (Bavelas et al. 1988; Ekström 2001). Därmed inte sagt att alla icke-svar är motiverade. Men det ligger i journalisters professionalitet att ställa frågor som inte bara styr agendan utan försätter den intervjuade i svåra situationer.

Hur vanligt är det då att partiledare svarar på frågor i partiledarintervjuer? Innan jag går in närmare och exemplifierar hur interaktionen kan analyseras kan det vara relevant att få en uppfattning om detta. De siffror som redovisas här baseras på kodning av intervjuer med partiledarna för Socialdemokraterna, Moderaterna, Centern och Vänsterpartiet i fyra programformat: SVT:s avslutande utfrågningar i valet 2002 och 2006, samt intervjuer i SVT:s ”Gomorrön” 2006 och i PI 2006. 1829 svarsturer har kodats.

Några förtydliganden krävs för att förstå kategorierna i tabellen (i övrigt se Ekström 2001). Undvikande icke-svar är när den intervjuade agerar som om han/hon svarar men avviker från frågans ämne eller gör något helt annat än vad frågan ber om. Den andra formen för icke-svar är när den intervjuade öppet ifrågasätter den beskrivning av verkligheten som utgör en förutsättning för frågan (och som den intervjuade också indirekt skulle acceptera om frågan besvarades). Den tredje typen av icke-svar är när den intervjuade öppet talar om att han/hon inte avser att svara på frågan.

Som framgår av tabell 1 är det betydligt vanligare att politiker svarar på frågor än att de inte svarar. Läger vi samman de två första kategorierna blir det drygt två tredjedelar av svarsturer som kan betraktas som svar på frågor.² Kategorin undvikande

Tabell 1. Svarsturer i partiledarintervjuer 2002 och 2006.

Direkta svar	1178 (64.4)
Implicita och ofullständiga svar	113 (6.2)
Icke-svar 1: Undvikande	410 (22.4)
Icke-svar 2: Ifrågasätter påståenden i frågeturen	98 (5.4)
Icke-svar 3: Frågan avvisas öppet	30 (1.6)
Totalt antal svarsturer	1829 (100)

svar är ganska stor. Det finns naturligtvis många orsaker till att undvika att svara på en fråga. Ett förhållande som spelar in är att politikern vill vara med och definiera agendan i dessa för valutgången inte oviktiga samtal. Eftersom frågan bestämmer agendan kan det krävas undvikande svar för att få prata om det man vill prata om inför de potentiella väljarna.

I syfte att illustrera hur relationer mellan journalistikens och politikens verksamheter förhandlas och kommuniceras på mikronivå, vilka utmaningar som den intervjuade kan ställas inför och hur de kan hanteras inför publiken skall jag här utgå från ett konkret exempel. Det handlar om maktrelationer men samtidigt om normer och vad som är ett lämpligt agerande. Jag har valt ett exempel som innehåller den typ av icke-svar där frågan avvisas öppet. Det är som vi ser den ovanligaste formen för icke-svar (tabell 1) men den är intressant inte minst för att den tydligare än andra svar utmanar frågans styrande kraft och distanserar sig i förhållande till den fråga som journalisten formulerat. I dessa situationer ställs maktrelationer och frågor om lämpligt och legitimt agerande på sin spets. I exemplet finns också ett undvikande svar. Exemplet kommer från SVT:s utfrågning med Bo Lundgren 2002.

Exempel 1: Intervju med Lundgren i SVT inför valet 2002 (J = Journalist och P = Politiker)

1.	J:	mm ska den synskadade Nadina få stanna i Sverige
2.	P:	jag kan inte sätta mig över vad andra beslutar men jag känner starkt för
3.		att den som är synskadad och som behöver stöd ska få stanna
4.	J:	ska hon få stanna
5.	P:	ja kan inte köra över myndigheterna ja- myndigheter fattar beslut
6.	J:	tänker du göra något för att hon ska få stanna
7.	P:	jag tror att det finns många människor inom mitt parti som jobbar med det
8.		de som ägnar sig åt de här frågorna de som har ideellt engagemang

I detta exempel ställer journalisten en ja/nej fråga som ber politikern ta ställning till om en person skall få stanna i Sverige eller inte. Politikern annonserar att den frågan svarar han inte på. Journalisten upprepar då liknande frågor två gånger. Det sista svaret som politikern ger är det vi kallar undvikande. Vi skall titta närmare på vad som utspelar sig i denna sekvens. Varje intervju är så klart i ett avseende unik men den innehåller också generella förhållanden. Jag skall lyfta fram fem punkter av betydelse om vi vill förstå dessa iscensatta samtal, de utmaningar den intervjuade ställs inför, de normer som hanteras och de maktrelationer som kommer till uttryck.

2 Det finns vissa skillnader i partiledarnas svarsbenägenhet. Tittar vi på de tre studerade intervjuerna under valrörelsen 2006 var Ohly den som svarade oftast (75.3% direkta eller implicita svar) och Olofsson den som hade minst andel direkta eller implicita svar (60.6%).

1. Journalisten ställer en fråga som politikern uppfattar det som mest lämpligt att inte svara på. Detta är naturligtvis en fråga som Lundgren skulle kunna ha åsikter om i andra sammanhang men här agerar han offentligt i rollen som politiker. Kanske är det den svenska lagen mot ministerstyre som påverkar hans val att inte svara, eller att han som politiker överhuvudtaget bör undvika att ta ställning i enskilda fall där han inte känner till alla detaljer. I vilket fall tycks inte icke-svaret vara uttryck för någon form av generell ovilja hos just politiker att svara på frågor. Jag har i andra studier visat att det knappast är så att politiker är mindre svarsvilliga än andra intervjupersoner (Ekström 2001). Det är situationen (och den fråga som ställs) som gör icke-svaret till ett (för politikern) lämpligt agerande.

2. Riktat vi uppmärksamheten mot hur politikerns svar är konstruerat kan vi konstatera att han inte bara säger "det svarar jag inte på". Svaret innehåller ett rättfärdigande som visar att den svarande uppfattar sig som ansvarig för att motivera sin handling. Sådana motiveringar är utmärkande för det som kallas för disprefererade svar (Heritage 1994; Schegloff 2007). Utformningen av motiveringen visar också att politikern är angelägen om att visa för journalisten och framför allt för publiken att hans icke-svar är lämpligt i situationen. Han säger "jag kan inte" och hänvisar till yttre omständigheter (att detta är en sak för myndigheter och inte politiker). Det handlar vare sig om ovilja eller den enskilde politikerns oförmåga. Han definierar också ett svar som olämpligt genom att beskriva det i termer som "sätta mig över", "köra över". I det andra svaret är motiveringen förtydligad då han inte bara talar om "andra" utan "myndigheterna". Det tredje svaret han ger är undvikande. Han agerar som svarsvillig (och anpassar sig till normen) i en situation där han samtidigt anser det olämpligt att svara. Han har redan sagt att han inte avser att uttala sig om det enskilda fallet. Men att ge ett rakt nej på frågan om han tänker göra något för den synskadade uppfattar han uppenbarligen som problematiskt. Sammantaget visar detta hur den intervjuade använder olika resurser för att hantera en utmanande situation och framställa sin handling som lämplig.

3. I sina responser hanterar politikern också lämpligheten i journalistens agerande och den publika relationen dem emellan. Han ifrågasätter indirekt den fråga som ställs (för att motivera sitt icke-svar) men han undviker att agera direkt fientligt mot journalisten. När frågan upprepas skulle politikern kunna ha sagt: 'Förstår du inte vad jag säger jag kan inte svara på denna fråga' eller 'Det borde väl du begripa att jag som politiker inte kan ...'. De relationer mellan politiker och journalister som visas upp i dessa samtal är dock överlag konsensusorienterade. Politikerna är med och legitimerar journalistikens agerande.

4. Exemplet illustrerar hur den intervjuade hela tiden ställs inför valsituationer som måste hanteras på bråkdelen av en sekund. Det gäller dels valet av handling, dels hur denna handling skall utformas. Nackdelen med det annonserade icke-svaret är att det för publiken blir synligt att han inte svarar. Fördelen är att han därigenom ger sig själv chansen att motivera icke-svaret. I det undvikande svaret blir icke-svaret mindre tydligt men riskerar att uppfattas som en omotiverad flykt från frågan (jfr Clayman 2001: 416).

5. Sekvensen visar också tydligt vad som utmärker journalistens roll och resurser i dessa samtal. Journalisten behöver inte motivera sina upprepade frågor. Politikerns

motiverade icke-svar föranleder inte journalisten att motivera sin fråga. Journalisten svarar inte heller på politikerns respons med någon typ av ”ok”, ”jag förstår” el dyl. Istället ställs en ny fråga. På detta sätt visar journalisten att det inte är han som är mottagare av svaret utan publiken som han agerar på uppdrag av (Heritage 1985). En ny fråga blir i interaktionen ett legitimt agerande (trots att journalisten torde veta att politikern inte bör uttala sig om enskilda fall som myndigheterna beslutar om). Den nya frågan antyder i detta fall att svaret inte var acceptabelt och används som en resurs för att pressa politikern. De tre frågorna rör sig inom samma område men rör delvis olika saker. Den första frågan efterfrågar en *åsikt*. Den andra frågan efterfrågar ett *besked*. Den tredje frågan frågar om *åtgärder* från politikern. Trots att politikern försöker visa att han inte bör svara förstärks snarast ansvarsutkrävandet.

Samtliga de punkter som jag här tagit upp handlar om hur intervjuare och intervjuad relaterar sina handlingar till *publiken som den huvudsakliga adressaten*. Även om journalisten och politikern talar direkt till varandra är yttrandena anpassade till en föreställd publik. Hur den konkreta publiken uppfattar lämpligheten i personernas agerande är naturligtvis en helt annan fråga.

Att avbryta eller inte avbryta

Avbrott tillhör de handlingar som samtalsforskare ägnat särskilt stor uppmärksamhet (Sacks 1995; Schegloff 1987; 2000; Hutchby 1996). Det finns lite olika uppfattningar om vad som mer exakt utmärker ett avbrott (Ekström & Bérczes 2008). En relativt vedertagen definition kan dock formuleras på följande sätt. Avbrott sker när en talare kraftigt stör eller hindrar en annan person att fortsätta prata, detta genom att börja prata när den andre fortfarande pratar och inte är i närheten av ett möjligt avslut på sin tur (jfr Schegloff 1987: 214). Avbrott avviker således från regeln som säger att vi i huvudsak pratar en i taget, men skiljer sig från mer stödjande och bekräftande former för samtidigt prat, genom att vara mer störande eller till och med fientligt. Avbrott har studerats som uttryck för dominans och makt. Genom att avbryta kan en person hindra en annan från att fullfölja det han/hon håller på med och samtidigt visa upp sin makt att styra samtalet.

Men vad har avbrott för relevans när det gäller att förstå maktrelationer och de utmaningar politiker ställs inför i intervjuer i medierna? Lite förenklat kan vi säga att avbrott å ena sidan kan vara en viktig resurs i politiska intervjuer (och debatter), men å andra sidan är förknippade med betydande risker. Jag skall börja med ett exempel. Därefter skall jag presentera några slutsatser från analyser av större delar av materialet från partiledarintervjuerna inför valet 2006 (studien har i sin helhet tidigare presenterats i Ekström & Bérczes 2008).

Exempel 2: Intervju med Göran Persson i P1 inför valet 2006. (Hakparenteser [] markerar början och slut på samtidigt prat, >> markerar fortsättning på yttrandet, och understrykningar markerar betoning)

1. J: .h enligt stat- statistiska centralbyråns senaste siffror var hundra
2. tjutvå tusen ungdomar arbetslösa i juni arton komma sju procent ä de
3. de ä nästan en femtedel vilka åtgärder i ert valmanifest ä konkret
4. inriktade på att ge ungdomar jobb
5. P: ja först ska ja rätta dej på en punkt du tar juni månad när alla skolor
6. P: har slutat å när alla program för arbetslösa ungdomar har lagts av eh
7. P: hade du tagit maj månad så hade du haft en mycke låg siffra för
8. P: ungdomsarbetslösheten å de blir på samma sätt nu i augusti när
9. P: skolorna kommer i gång och när aktivitetsprogrammen återigen
10. P: kommer i gång vi har den lägsta siffran långtidsarbetslösa
11. P: ungdomar som vi har haft sen eh ja sen vi tog över regeringsmakten
12. P: efter dom borgerliga de va i maj månad femton hundra då var den
13. P: tretti tusen [nit]ton hundra nittio fy[ra]
14. J: [me-] [men] nu talar du om en annan
15. J: statistik de här är alltså [SCBs ar]betskraftsundersökning>>
16. P: [ja men ja tycker att de ä viktigt att-]
17. J: >>över alla arbetslösa [ungdomar den va hund]ra tjuo två tusen i juni även om>>
18. P: [jaha men de ä viktigt-]
19. J: >>den va något lägre i maj är de inte förskräck]ligt många ungdomar som>>
20. P: [men de-]
21. J: >>[inte ha jobb]
22. P: [de ä förskräck]ligt många ungdomar som har jobb å se-
23. J: å va ha ni då för åtgärder i valmanifestet som riktas mot dom
24. P: [jo men vi ser ju också <vi ser ju]
25. P: också hur arbetslösheten faller bland unga> å dom åtgärder vi har ä
26. naturligtvis att bygga ut utbildningen att satsa mer på yrkesutbildningar
(fortsätter)

Den fråga som journalisten ställer här (rad 1-4) inleds med en beskrivning av arbetslösheten bland ungdomar. Att frågan inleds med en beskrivning av verkligheten är mycket vanligt i ansvarsutkrävande intervjuer. Det är en teknik som används för att sätta agendan och skapa en tolkningsram för den intervjuades svar. Det ställer den svarande inför en situation där ett svar på frågan indirekt kommer att acceptera beskrivningen av verkligheten som en delad utgångspunkt. Politikern väljer att ifrågasätta verklighetsbeskrivningen och hävda att arbetslösheten är lägre än vad som sägs. Det är uppenbart att politikern uppfattar beskrivningen av arbetslösheten som ett

ifrågasättande av den politik som han är ansvarig för (även om det inte uttryckligen sägs i frågan att arbetslösheten är onormalt hög). Svaret invänder mot detta (se icke-svar 2 i tabell 1 ovan). Inledning på turen visar att politikern själv är medveten om att han bryter mot det förväntade när han inte direkt svarar på frågan. Med ”ja först skall jag ...” talar han om att han kommer att svara på frågan efter att ha presenterat sina invändningarna. Såväl frågan som svaret är konstruerat med publiken som adressat. Journalisten gör politikern ansvarig inför publiken. Han utför och visar upp en kritiskt granskande journalistik. Politikern använder sin tur för att istället hävda att arbetslösheten faktiskt gått ner under hans tid som ansvarig.

Intervjuns fråga och svar övergår nu i en argumentation gällande vilka siffror som skall uppfattas som relevanta i sammanhanget. På rad 14 gör journalisten först ett försök att komma in (”me-”) som inte lyckas, men lite senare kommer han in, tar över turen och invänder mot politikerns verklighetsbeskrivning. I den argumentation som nu följer väljer politikern att vid upprepade tillfällen inte låta journalisten avsluta det han håller på att säga. Politikern går in och försöker avbryta vid fem tillfällen (rad 16, 18, 20, 22, 24) innan han så småningom får turen (rad 25). Det som gör detta till avbrott/avbrottsförsök är att politikern går in i en situation när journalisten inte är på väg att avsluta något som kan vara ett färdigt yttrande. Vi kan också se att politikern vid flera tillfällen väljer att inte ge upp direkt när han märker att journalisten inte är färdig (rad 16, 18, 24). Avbrotten blir här en del i en argumentation där politikern å ena sidan försöker påverka beskrivningen av verkligheten. Han tar upp en kamp om detta med journalisten. Han framstår som engagerad och visar att han inte alls saknar argument. Å andra sidan riskerar han också att framstå som mycket konfrontationsorienterad.

En studie vi genomfört av de två statsministerkandidaterna Perssons och Reinfeldts agerande i fem olika program inför valet 2006 (fyra partiledarutfrågningar och en så kallad ”Duell” dem emellan) visar på tydliga skillnader i hur konfliktorienterade de är i dessa iscensatta samtal (Ekström & Bérczes 2008). Persson avbröt journalister- na oftare än Reinfeldt. Och i situationer av överlappande prat valde Persson mycket oftare än Reinfeldt att konkurrera om turen istället för att direkt släppa den ifrån sig. Politikerna blev båda ganska ofta avbrutna av journalisterna. Studien bekräftar Esaiassons och Håkansson (2002) historiska studier som visat att journalister avbryter oftare än vad de blir avbrutna i politiska intervjuer. Avbrott har blivit en viktig resurs som utnyttjas för styra agendan och agera i rollen som kritisk utfrågare. Skillnaden mellan de två statsministerkandidaterna i valrörelsen 2006 var att Reinfeldt oftare än Persson släppte ifrån sig turen (stoppade direkt) när han blev avbruten. Detta mönster gick igen när de möttes i ”Duellen”. Persson avbröt inte bara Reinfeldt oftare än det omvända. Han utmanade också programledarens makt att fördela turerna oftare än sin debattmotståndare. Om Perssons mer konfliktorienterade handlande var framgångsrikt gentemot publiken är svårt att uttala sig om. Avbrott är en teknik som kan användas för att tillskansa sig mer utrymme i samtalet, styra agendan, samt invända direkt (innan det är för sent) mot det man vill invända mot. Men risken är naturligtvis att man samtidigt blir uppfattad som ohövlig och bufflig.

När det går helt fel

Jag har gett några exempel på hur vi kan analysera den iscensatta intervjun avseende aktörernas resurser och möjligheter att styra samtalet, men också avseende hur de i sitt agerande inför publiken förhåller sig till normer för vad som är ett lämpligt agerande. Vad som är rätt och fel står hela tiden på spel i ansvarutkrävande intervjuer. I vissa fall kan det också gå riktigt illa. Politikerns agerande i intervjusituationen kan utvecklas till en normöverträdelse som allvarligt hotar personens rykte och även den framtida karriären. Jag skall ge ett exempel som många säkert minns (för en mer utveckla analys se Ekström & Johansson 2008).

Den 29:e september 1999 höll dåvarande finansminister Bo Ringholm en presskonferens som skulle bli ett av hans mindre lyckade framträdanden inför TV-journalisternas kameror. Den var en del i det som kom att kallas Ahleniusaffären. Det handlade om i vilken mån Riksrevisionsverkets chef Ahlenius skulle få ett fortsatt förordnande. Regeringen och Ringholm kritiserades för hur ärendet hanterats. Det spekulerades i om regeringen ville bli av med Ahlenius för att hon varit för kritisk mot regeringen. När Ahlenius gick ut i medierna och kritiserad Ringholm på basis av ett inspelat samtal på en telefonsvarare, som sades vara Ringholm men visade sig vara ett skämt, var förtroendefrågan minst sagt het. Skulle Ahlenius kunna sitta kvar efter detta? Ringholm bjöd in till presskonferens för att berätta att han och Ahlenius nu hade kommit överens. Hon skulle ha uttryckt önskan om ett annat uppdrag och han skulle försöka se till så det tillgodoseddes. Ringholm kunde nog förutse många kritiska frågor från de närvarande journalisterna och han hade uppenbarligen bestämt att inte svara på något annat sätt än att hänvisa till samma formulering angående deras överenskommelse. Detta var ingen väl vald strategi. På fråga efter fråga upprepade han liknande formuleringar och hänvisade till deras överenskommelse. Ringholm talade om att han inte avsåg säga något mer om deras överenskommelse. Detta hindrade inte journalisterna att fortsatte ställa frågor om detta. Ringholm upprepade liknande svar (som i praktiken blev icke-svar). Mediernas kritik mot hans agerande blev inte nådig. Han häcklades och förlöjligades. Presskonferensen återgavs på ett sätt som förstärkte intrycket av upprepade svar. Han beskrevs som en papegoja och i TV-nyheterna sades att ”det svenska folket öser sin vrede över finansministern”.

I varje presskonferens och intervju regleras förhållandet mellan verksamheten inom de politiska institutionerna och den verksamhet som utspelas i det offentliga. Det finns nog ingen som önskar att dessa verksamheter helt skall upplösas i varandra. Det fanns alldeles säkert goda skäl för Ringholm att inte öppet berätta om allt som sagts i samtalen med Ahlenius. Problemet, själva normbrottet, var inte *att* han satte gränser, eller *var* han satte gränser, utan *hur* han gjorde det. Och när medierna bestämt sig för att utnyttja sina resurser för att kraftigt kritisera Ringholm var hans resurser kraftigt begränsade. Det fanns bara en sak att göra, be om ursäkt.

Vi har kallat de händelser som Ringholms presskonferens här fick illustrera för ”Talk Scandals” (Ekström & Johansson 2008). De bygger som andra politiska mediaskandaler på normöverträdelser som iscensätts och utvecklas i medierna och som allvarligt hotar huvudpersonens rykte och framtida politiska karriär. Men de skiljer sig från de skandaler som tidigare uppmärksammats i internationell forskning – maktskandaler, finansiella skandaler och sexskandaler – så till vida att det som här

överträds är normer för vad politiker bör säga och hur de bör uppträda i offentliga samtal (Thompson 2002). Internationellt har mängder av pratskandaler inträffat under senare år. Det handlar i vissa fall om yttranden som inte var menade för offentligheten men som dokumenterats och sedan publicerats av journalister. Det handlar också om mindre lyckade yttrande i intervjuer och debatter i mediernas offentlighet. I samband med granskning och utfrågningar under andra skandaler (t ex finansiella) händer det också att huvudpersonen gör yttranden som i sig blir en skandal eller åtminstone en fadäs som allvarligt hotar personens publika persona. Detta inträffade t ex under en presskonferens i samband med den s k Jan O Carlsson-affären 2002. Som svar på en av journalisternas frågor skall Karlsson ha sagt ”Vad jag gör med pengarna är min ensak”. Yttrandet citerades i bl a Expressen (5 november 2002) och så småningom tvingades även han be om ursäkt för sitt agerande under presskonferensen.

Gemensamt för alla pratskandaler är att de för det första bygger på ett eller flera yttranden, språkhandlingar, som kan uppfattas som anmärkningsvärda normöverträdelser. För det andra förutsätter de en omfattande uppmärksamhet i medierna där handlingen representeras som just en överträdelse, där allmänhetens missnöje kommer till uttryck, där politikern ställs till svars, får förklara sig och som oftast mot slutet också be om ursäkt. I dessa berättelser iscensätts aktörers röster inte minst genom olika citattekniker. Citerande som en central metod i nyhetsförmedling skall jag uppmärksamma i nästa avsnitt.

3. Nyheternas iscensatta samtal: Om citattekniker

Politiska samtal iscensätts självklart inte bara som intervjuer utan också i form av skrivna nyhetstexter och redigerade nyhetsinslag. Begreppet iscensättning riktar uppmärksamhet mot tre centrala komponenter i nyhetstexten: (1) Aktörerna och deras framträdanden, (2) scenen där dessa framträdanden görs, (3) regissörens (i detta fall journalisternas) metoder. Nyhetsproduktion handlar i väsentlig utsträckning om att med olika metoder iscensätta andras röster. Detta skapar särskilda villkor för dessa andra (i detta fall politiker) som i sin verksamhet då och då måste yttra sig i medierna.

Historiskt jämförande studier visar att journalistiken med olika metoder (t ex citattekniker) förflyttat scenen för det politiska samtalet mer och mer in i medierna. Detta innebär att journalistiken som regissör fått ökat inflytande över iscensättningen (Ekecrantz & Olsson 1994; Ekström 2006). Låt mig återge två ytterligheter av nyhetstexter för att illustrera denna förskjutning (som naturligtvis skett successivt och är mer komplicerad än vad det här finns utrymme för att beskriva). Låt mig också för att undanröja risk för missuppfattningar påpeka att detta *definitivt inte* skall läsas som en ”det var bättre förr” argumentation. Under 1910- och 20 talet var det vanligt med artiklar som återgav vad som sagts i t ex riksdagen. Utmärkande för dessa var att den politiska institutionen definierades som den centrala scenen för politisk debatt. Yttrandena som återgavs förankrades i tid och rum (med rubriker som ”Riksdagen”, angivelser av exakta klockslag etc.). När politikens yttranden återgavs skedde det i huvudsak i form av indirekt anföring med formuleringar som ”i första kammaren yrkade ...”.

Därigenom förankrades yttrandena i en specifik situation och (med val av tempus) i dåtid.

Sedan flera decennier har vi vant oss vid en form av nyhetsartiklar där den politiska scenen mer eller mindre flyttat in i medierna. Med olika tekniker skapas en diskurs där yttranden görs i ett här och nu i tidningen och inte någon annan stans. Citat används frekvent. Presens prioriteras som tidsform när yttranden återges. Yttranden från olika personer relateras till varandra. Var yttrandena gjorts (under vilka omständigheter) skjuts i bakgrunden och återges i många fall inte alls. Istället iscensätts samtal/dialoger mellan personer på tidningssidan. I många fall prioriteras bilder (t ex porträttbilder) som inte riktar uppmärksamheten mot den situation där yttrandena gjordes.

Intervjun, den professionaliserade journalistikens metod nummer ett, har haft en helt avgörande betydelse för denna förskjutning av den publika politiska scenen. Ett konkret uttryck för detta är att citat i politiska nyheter, från mitten av 1900-talet och framåt, i allt mindre utsträckning hämtas från verksamheter inom de politiska institutionerna. Alltmer sällan citeras yttranden gjorda i parlamentet, vid politiska tal och möten, från utredningar och olika politiska dokument. Citaten hämtas istället från intervjuer. Intervjun som en alltmer specialiserad journalistisk metod har gjort journalistiken mer självständig i förhållande till de politiska institutionerna och gett tillgång till exklusiva yttranden. För politiker beroende av offentlig uppmärksamhet innebär denna förskjutning nya hänsyn och delvis förändrade kompetenskrav (Ekström 2006).

Etablerade rutiner för redigering av nyhetsinslag i tv har bidragit till denna förskjutning av den politiska scenen. Självklart handlar många nyhetsinslag om händelser som förankras utanför medierna. Men nyhetsinslagen skapar också politiska samtal i medierna. Ett av de mer konkreta (och vanligt förekommande) uttrycken för detta är när svar från olika intervjuer hanteras som sound bites och saxas ihop så att de blir repliker på varandra istället för svar på de frågor som formulerades i intervjusituationen (Ekström 2001, Eriksson 2008).

Jag skall här koncentrera mig på det jag föredrar att kalla citattekniker. Jag menar att dessa tekniker, så som de kommit att utvecklas inom journalistiken, har en helt grundläggande betydelse för det politiska samtalet i medierna. Citatet som teknik för att i nyheter återge vad andra har sagt och gjort har en historia. Som Schudson (1994: 575) visat i sina studier av amerikansk journalistik tog det tid, närmare bestämt till mitten av 1920-talet, innan citatet blev en etablerad form för att återge andras röster. Motsvarande utveckling kan vi se i svensk press (Ekström 2006). Men det är inte bara så att citat blir vanligare och vanligare från mitten av 1900-talet och framåt. De används också på mer framträdande sätt i nyhetsproduktionen.

I pressen blev citatet en form för att återge andras röster som passade perfekt för den moderna visuella tidningssidan. Tidningssidans layout struktureras utifrån principen om högt nyhetsvärde = störst uppmärksamhet. Det sensationella lyfts fram. Rubriker, underrubriker, ingresser, bilder och grafik, spalter och block av text, puffar, typsnitt, textstorlek etc. är tekniker som används i detta syfte. Layout används för att skapa kontraster, dramatik och variationer i färg och form på en tidningssida vars visuella attraktionskraft är avgörande. Till skillnad från andra sätt att återge vad någon sagt fungerar citat som relativt självständiga enheter som kan placeras på olika ställen,

utgöra rubriker och underrubriker, kontrasteras mot andra citat, förkortas (ett fåtal ord), spetsas till och förstoras upp visuellt. De kan enkelt frigöras från sitt ursprungliga sammanhang.

Men vad utmärker då ett citat? Varför är detta en attraktiv form för nyhetsproduktion och ett intressant studieobjekt för den som vill undersöka politikens villkor och relation till medierna? Citat är förknippade med autenticitet. De gör anspråk på att exakt återge vad någon faktiskt har sagt. Det jag här kallar citat är det som inom språkvetenskap också kallas för direkt anföring. Yttrandet återges i en syntaktiskt självständig form. Det betyder att det formuleras så att det kan ha varit precis så personen sa i den ursprungliga situationen. Här är exempel: *Jag har inte letat efter perfekta människor* (Fredrik Reinfeldt citerad i rubrik i DN 17/10 2006 angående kritiken som riktats mot flera av ministrarna i den nya regeringen). I pressen markeras citat i vissa fall men långt ifrån alltid med citattecken (Ekström 2006: 40). Med citat kan den som skriver förmedla andras röster på ett sätt som förefaller vara helt neutralt och distanserat, dvs. utan att synliggöra sig själv som berättare. Detta passar väl för nyhetsjournalistikens ideal att vara kritisk och neutral på samma gång. Citaten bidrar till nyheternas autenticitet, men i många fall också den subjektiva, känslomässiga diskurs som kännetecknar särskild tabloidjournalistiken (Nylund 2003).

Samtidigt har språkforskare på ett övertygande sätt visat att ett citat aldrig är en neutral återgivning av vad någon sagt (Kroon 2006; Tannen 1989). För att förstå detta är det kanske enklast att vi går till oss själva. Det händer väl då och då att vi i vardagliga samtal med direkt anföring återger vad någon icke närvarande person har sagt. Hur vi återger detta beror på vad vi vill med citatet och vi skulle helt säkert ha återgett vad personen sagt på ett delvis annorlunda sätt om han/hon varit närvarande.

För att förstå vad citat gör föredrar jag att utgå från begreppet rekontextualisering. Begreppet syftar på förflyttningar av yttranden från en kontext till en annan och de betydelseförändringar som då sker (Linell 1998: 141). När ett svar på en fråga i en intervju lyfts ur intervjun (frigörs från den fråga som ställdes) och flyttas in i ett nyhetsinlägg sker något med innebörden i detta yttrande. Sådana rekontextualiseringar skall självklart inte per definition tolkas som förfalskningar. Citerande används i många olika praktiker, inte minst inom vetenskapen. Den intressanta frågan är vad som utmärker sådana rekontextualiseringar i nyhetsproduktionen. Att inte bara välja ut utan också flytta in citat i nya sammanhang och påverka deras innebörd så att de får ett högt nyhetsvärde tillhör den moderna journalistikens mest centrala arbetsmetoder.

Studier av hur politiker citeras i nyhetsjournalistiken visar att när yttranden återges påverkas deras innebörd (för att passa nyhetsberättelsen) på i grunden tre olika sätt (Ekström 2006): (1) *Ordval och syntax*. Det är mycket vanligt att korrigeringar görs på denna nivå för att t ex passa rubrikens form eller överhuvudtaget göra yttranden mer entydiga och slagkraftiga; (2) *Multimodala tekniker*. I en nyhetstext kan innebörden i ett citat påverkas av valet av typsnitt, färg och storlek. (3) *Kontexten, var och i vilket sammanhang citatet placeras in*. Citatets betydelse avgörs självklart av placering (alltifrån i brödtext till huvudrubrik på förstasidan). Men det avgörs också av dess relationer till den omgivande texten och bilderna samt hur det används i den berättelse som berättas. Med dessa tekniker anpassas citaten till nyheternas form för tillspetsning, dramatisering

ring och attraktionskraft. Citat kan bygga upp den citerades auktoritet och status och ge omfattande genomslag, men kan också hota personens rykte. Citat kan förändra innebörden i vad en politiker ville säga på ett sätt som skapar problem när det skall försvaras i andra sammanhang. Politiska debatter riskerar att utvecklas till skendebatter när citat ställs mot andra citat, personer kommenterar vad andra personer antas ha sagt.

Ett tydligt resultat från forskningen på detta område är att den enskilde nyhetsjournalisten har mycket stor frihet att inom ramen för etablerad praxis och med olika tekniker påverka innebörden i citat. Låt mig ge två exempel på detta. (1) I pressen är det okontroversiellt att regelbundet förändra ordval och syntax i personers yttranden och fortfarande återge dem som citat, t ex med citattecken som markör. Man kan möjligtvis argumentera för att dessa förändringar ofta är marginella. Men å andra sidan görs förändringarna inte slumpmässigt utan för att påverka den handling som citatet skall representera. (2) I televisionens nyhetsreportage är det praxis att klippa in svar på intervjufrågor utan att tittaren får veta vilken fråga som svaret ursprungligen var ett svar på. Studier av hur politikens svar återges i SVT:s och TV 4:s nyhetssändningar visar att frågan som föregick politikerns yttrande sällan återges (i endast cirka 15 % av fallen) (Ekström 2001; Eriksson 2008). Avseende frågan om frihetsgrad visar forskning också att intervju svar i form av soundbites kan bli svar på andra frågor och kommentarer till annat än vad de ursprungligen var. Ett uttryck för detta är de samtal som iscensätts när material från två eller flera intervjuer klipps ihop så att en persons yttranden från en och samma intervju både föregår och följer som responser på vad någon annan sagt i en annan intervju någon annan stans. Soundbitens centrala betydelse i nyhetsproduktionen har i grunden påverkat den politiska intervjun. Intervjutekniker används för att skapa soundbites eller det som journalister kallar ”säg”. Professionella politiker anpassar sitt agerande till detta, formulerar sig slagkraftigt och formulerar gärna om sitt svar om reportern inte är nöjd med det första svaret.

Med citeringsteknikernas hjälp kan enskilda yttranden i sig själva bli en händelse av stort nyhetsvärde. Begreppet ”pull quotes” har används för citat som lyfts ur sitt sammanhang och representeras på ett sådant sätt att de får särskilt stor uppmärksamhet. De kan återges som rubriker i stor svart text och till sitt innehåll fånga artikelns huvudbudskap (Kroon 2006). Men yttranden kan också bli centrala händelser i en nyhetsberättelse som löper över längre tid. Händelsen kan till och med i vissa fall i sin helhet bli mer eller mindre förknippad med det specifika yttrandet. Clayman (1995) har analyserat sådana ”defining moments” i amerikanska presidentdebatter och konstaterat att det är tre aspekter av ett yttrande som tycks vara avgörande i detta sammanhang: (1) hur anmärkningsvärda (iögonfallande, spektakulära, sensationella) de är; (2) yttrandets narrativa relevans (om det passar in i en berättelse som journalisten av en eller annan anledning vill berätta); (3) om de går att extrahera (om de går att lyfta ur sitt ursprungliga sammanhang och fungerar som självständigt citat relativt oberoende av situationen där de yttrades).

Det kan definitivt ligga i politikens intresse att bli förknippade med såväl ”pull quotes” som yttranden som definierar större nyhetshändelser. Den som lär sig hantera den logik som ovan diskuterats kan säkerligen bli bättre på att få genomslag för sina yttranden och utspel. Men i vissa fall kan citerade yttranden också skapa problem för

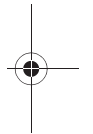
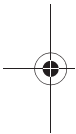

den enskilde politikern. Det vi beskrivit som pratskandaler är en ytterlighet i sammanhanget (Ekström & Johansson 2008). Näringsminister Björn Rosengrens yttrande om Norge som den sista sovjetstaten, i samband med Telia Telenor-affären 1999, är ett exempel. Rosengrens yttrande (som gjordes under en intervju för Aktuellt då Rosengren trodde att kameran var avstängd) citerades rikligt och på olika sätt i TV, radion och press. Yttrandet lämnade snabbt den ursprungliga samtalssituationen och framställdes som ett offentligt uttalande. I Aktuellt beskrevs det som Rosengrens ”slutsummering” och i Sydsvenska Dagbladet som hans ”sammanfattning” av affären. Kritiska röster citerades i stor omfattning. Att försöka invända mot denna medierapportering skulle knappast ha varit en framgångsrik strategi. Det fanns bara en lösning. Att offentligt be om ursäkt och indirekt bekräfta att journalisternas arbetsätt var legitimt.

Avslutande kommentar

Att låta sig bli intervjuad är sedan lång tid tillbaka det dominerande sätt på vilket politiker kan komma till tals i mediernas offentlighet. Intervjuer i medierna är en form för iscensatt institutionaliserad interaktion där aktörer företrädanden olika verksamheter möts. Makt utövas och förhandlas i denna interaktion. Rollerna, resurserna, tillgången till olika turer, och vad som är legitimt för aktörerna att göra i samtalet är asymmetriskt fördelat. Men det betyder inte att maktrelationen är avgjord från början. De asymmetrier som är inbäddade i den institutionella ordningen påverkar aktörernas möjligheter men maktrelationerna förhandlas också fram när resurser tas i bruk. Med olika frågetekniker kan journalister styra agendan, formulera kritiska och pressande frågor som politiker har att förhålla sig till. Intervjuade politiker kan som vi sett använda olika resurser för att hantera de situationer som uppstår och utöva inflytande över samtalet. Men analyserna visar också hur politikerna med sina svar legitimerar journalistikens starka position i det offentliga samtalet. I dessa iscensatta samtal förhandlas inte bara maktrelationer utan också politikernas publika persona, status och rykte. I varje situation som den intervjuade ställs inför krävs omedelbara beslut om vilken handling som skall utföras och hur den skall utformas för att kunna accepteras som lämplig och legitim inför den granskande publiken.

Scenen för det politiska samtalet har över tid flyttats in mer och mer i medierna. Det gäller inte bara intervjuer i live utan framför allt de samtal som iscensätts på nyhetssidor och i redigerade nyhetsinslag. Här är journalistikens utvecklade citeringstekniker av stor betydelse. Journalistikens makt att offentliggöra andras röster och redigera det offentliga politiska samtalet är stor. En central aspekt av detta är de rekontextualiseringar som sker när yttrande frigörs från sin ursprungliga kontext, i vissa fall förändras i sin form, och placeras in i nya sammanhang. Citerandets logiker påverkar det offentliga politiska samtalet. Den politiker som så långt möjligt vill undvika misslag och istället nå framgång med sina uttalanden och utspel har att förhålla sig till en journalistik som är både förutsägbar och oförutsägbar.

Referenser

- Bavelas, Janet, Black, A., Bryson, L. and Mullett, J., 1988. "Political Equivocation: A Situational Explanation", *Journal of Language and Social Psychology* 7(2), s 137-145.
- Bull, Peter, 2003. *The Microanalysis of Political Communication. Claptrap and Ambiguity*, London: Routledge.
- Bull, Peter & Mayer, Kate 1993. "How Not to Answer Questions in Political Interviews", *Political Psychology* 14(4), s 651-666.
- Chilton, Paul A. & Schäffner Christina, 2002. (red), *Politics as Text and Talk: Analytical Approaches to Political Discourse*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Chouliaraki, Lilie, 2000. "Political discourse in the news: Democratizing responsibility or aestheticizing politics?", *Discourse and Society* 11(3), s 293-314.
- Clayman, Steven, 2001. "Answers and evasions", *Language in Society* 30 s 403-42.
- Clayman, Steven & Heritage, John, 2002. *The News Interview. Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corner, John, 2003. "Mediated persona and political culture", s 67-84 i John Corner & Pels, Dick (red) *Media and the restyling of Politics* London: Sage.
- Corner, John & Pels, Dick, 2003. (red) *Media and the restyling of Politics* London: Sage.
- Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom, 1994. *Det redigerade sambället*. Stockholm: Carlssons.
- Ekström, Mats, 2001. "Politicians interviewed on television news", *Discourse and Society* 12(5), s 563-584.
- Ekström, Mats, 2001b. "Frågor, svar och icke-svar i politiska intervjuer. En samtalsanalys", *Nordicom Information* 23(3), s 57-74.
- Ekström, Mats, 2006. *Politiken i mediasambället*. Malmö: Liber.
- Ekström, Mats, Kroon, Åsa & Nylund, Mats, 2006. *News from the Interview Society*. Göteborg: Nordicom.
- Ekström, Mats & Bérczes, Judit, 2008. "Avbrott i politiska mediasamtal", *Nordicom Information*, 30(1), s 3-18.
- Ekström Mats & Johansson, Bengt, 2008. "Talk Scandals", *Media Culture and Society* 30 (1), s 61-81.
- Eriksson, Göran, 2008. "The Adversarial Moment: A study of Short-form Interviews in the News". Paper, International Communication Association (ICA), konferens, Montreal 22-26 maj 2008.
- Eriksson, Göran & Kroon, Åsa, 2008. "The News Interview: Prominence, Dominance and Fragmentization". Paper, IAMCR konferensen i Stockholm juli 2008.
- Esaiasson, Peter, 1990. *Svenska valkampanjer 1866-1988*. Göteborg: Allmänna förlaget.
- Esaiasson, Peter & Moring, Tom, 1993. "Professionella hökar och duvor – manliga och kvinnliga journalister frågar ut politiker", *Nordicom-information* nr 1, s 3-14.
- Esaiasson, Peter & Moring, Tom, 1994. "Codes of Professionalism: Journalism versus Politicians in Finland and Sweden", *European Journal of Communication*, 9, s 271-289.
- Esaiasson, Peter & Håkansson, Nicklas, 2002. *Besked ikväll! Valprogrammen i svensk radio och TV*. Stiftelsen etermedierna i Sverige.
- Fairclough, Norman, 2000. *New Labour, New Language?* London: Routledge.
- Harris, Sandra, 1991. "Evasive action: How politicians respond to questions in political interviews", s 76-99 i Paddy Scannell (red), *Broadcast Talk*. London: Sage.
- Heritage, John, 1984. *Garfinkel and Ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press.
- Heritage, John, 1985. "Analysing news interviews: Aspects of the production of talk for an overhearing audience", i van Dijk, Teun (red), *Handbook of Discourse Analysis, Volume 3: Discourse and Dialogue*. London: Academic Press.

- Hutchby, Ian, 1996. *Confrontation Talk. Arguments, Asymmetries and Power on Talk Radio*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hutchby, Ian, 2006. *Media Talk. Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*. Maidenhead: Open University Press.
- Jenssen, Anders T. & Aalberg, Toril, 2007. (red) *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kroon, Åsa, 2006. "The gendered practice and role of pull quoting in political newspaper journalism", s 165-184 i Mats Ekström, Kroon, Åsa & Nylund, Mats (red), *News from the Interview Society*. Göteborg: Nordicom.
- Linell, Per, 1998. *Approaching Dialogue. Talk and Interaction in Dialogical Perspectives*. Amsterdam: Benjamins.
- Meyer, Thomas, 2002. *Media Democracy: How the Media Colonize Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Newton, Kenneth, 2006. "May the weak force be with you: The power of the mass media in modern politics" *European Journal of Political Research* 45(2), s 209-234.
- Nylund, Mats, 2003. "Quoting in front-page journalism: Illustrating, evaluating and confirming the news", *Media, Culture and Society* 25(6), s 844-851.
- Sacks, Harvey, 1995. *Lectures on Conversation volumes 1 & 2* (redigerad av Gail Jefferson och med en introduktion av Emanuel A. Schegloff). Malden: Blackwell Publishing.
- Schegloff, Emanuel A., 1987. 'Between micro and macro: Contexts and other connections', s 207-234 i Alexander, Jeffrey C et al (red) *The Micro-Macro Link*. Berkley: University of California Press.
- Schegloff, Emanuel A., 2000. "Overlapping talk and the organization of turn-taking for conversation", *Language in Society* 29(1), s 1-63.
- Schegloff, Emanuel A., 2007. *Sequence Organization in Interaction. A primer in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tannen, Deborah, 1989. *Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thompson, John B., 2000. *Political Scandal. Power and Visibility in the Media Age*. Cambridge: Polity Press.
- Thornborrow, Joanna, 2002. *Power Talk. Language and Interaction in Institutional Discourse*. London: Longman.
- Wodak, Ruth, 2007. "New and different perspectives on language and/in politics", *Journal of Language & Politics* 6(2), s 143-145.